

EDWARD MATUSZAK

*Krajowe Centrum Doradztwa Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich
Oddział w Poznaniu*

PRZYGOTOWANIE KADR DORADCZYCH DO NOWYCH ZADAŃ PO AKCESJI Z UE¹

1. Wstęp

W konkurencyjnej gospodarce rynkowej warunkiem utrzymania gospodarstwa rolniczego na rynku jest stałe dążenie właściciela do polepszenia ekonomicznej efektywności gospodarowania i powiększania dochodu rolniczego. Podstawą zwiększania dochodu rolniczego będzie rozwój gospodarstwa, wprowadzanie innowacji w sferze technologii wytwarzania, organizacji produkcji, zarządzania gospodarstwem. Po akcesji działania te mogą być wspierane dostępnymi dla rolników instrumentami ekonomicznymi przewidzianymi w ramach Wspólnej Polityki Rolnej, w Planie Rozwoju Obszarów Wiejskich i Sektorowym Programie Operacyjnym „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich” [grudzień 2003, www.minrol.gov.pl].

Należy oczekiwać zatem:

- a) większego zainteresowania rolników nowymi - efektywniejszymi ekonomicznie - technologiami produkcji, uwzględniającymi równocześnie zwiększone wymagania w zakresie ochrony środowiska i jakości wytwarzanych produktów rolniczych;
- b) zainteresowania właścicieli słabszych ekonomicznie gospodarstw i ich rodzin poszukiwaniem dodatkowych dochodów w drodze różnicowania działalności rolniczej, ale także poszukiwaniem dodatkowych dochodów poza działalnością rolniczą w gospodarstwie.

Otrzymanie pomocy finansowej wymagało będzie przygotowania wniosków, a dla niektórych działań planów realizacyjnych dla przedsięwzięć lub planów

¹ W artykule wykorzystane zostały wyniki pracy grupy roboczej ds. Wspólnej Polityki Rolnej i grupy ds. Funduszy Strukturalnych pracujących w projekcie bliźniaczym PL/IB/2001/AG/02 pt.: „Krajowy System Doradztwa Rolniczego”.

rozwoju gospodarstwa. Z doświadczeń krajów o podobnej strukturze gospodarstw rolnych, które wcześniej przystępowały do Unii Europejskiej, jak również dotychczasowych doświadczeń polskich związanych z wdrażaniem pomocy przedakcesyjnej, wynika jednoznacznie, że rolnicy będą potrzebowali pomocy w przygotowaniu dokumentacji niezbędnej do skorzystania z pomocy finansowej na modernizację i rozwój gospodarstwa, a w rezultacie oczekiwanych przemian restrukturyzacyjnych w rolnictwie. Pomoc ta będzie szczególnie potrzebna w pierwszych latach funkcjonowania w nowych warunkach, z dostępem do nieznanych dotychczas instrumentów pomocy ekonomicznej. Należy też założyć, że zwłaszcza w pierwszych latach po akcesji, pomoc ta udzielona zostanie głównie przez doradców państwowych jednostek doradztwa rolniczego, a od jakości świadczonych usług doradczych zależeć będzie stopień wykorzystania środków finansowych przeznaczonych na wspieranie modernizacji gospodarstw, zmian restrukturyzacyjnych w rolnictwie i rozwój wsi [Wiatrak 2003].

Przygotowanie kadr doradczych do udzielania rolnikom pomocy w korzystaniu z dostępnych po akcesji form pomocy finansowej jest ważnym dla doradztwa i rolników zagadnieniem i należy je rozpocząć z możliwie dużym wyprzedzeniem.

2. Zadania dla doradztwa rolniczego po akcesji do UE

2.1. Upowszechnianie postępu w technologiach produkcji rolniczej

Nowoczesna technologia produkcji i możliwie najprostszy rachunek ekonomiczny z pomocą którego można wykazać jej przewagę ekonomiczną nad innymi technologiami to podstawa sukcesu również w produkcji rolniczej.

Otwarcie rynków produktów żywnościowych na konkurencję w ramach UE będzie stwarzało realne zagrożenie a równocześnie motywację, szczególnie dla właścicieli gospodarstw rozwojowych, do modernizacji gospodarstw, powiększania skali produkcji poprzez jej intensyfikowanie i powiększenie obszaru gospodarstwa. Motywacja będzie tym większa im bardziej rosła będzie dostępność nowoczesnych środków produkcji (maszyn, urządzeń, pasz, nawozów, środków ochrony roślin, nasion, materiału hodowlanego do produkcji zwierzęcej).

Różnorodność dostępnych środków produkcji, oferowanych nierzadko wraz z technologią ich stosowania, zrodzi zapotrzebowanie na doradztwo świadczone przez doradców niezależnych od producentów i dostawców nowoczesnych środków produkcji.

Te jakościowo nowe potrzeby staną się wyzwaniem dla funkcjonującego obecnie doradztwa rolniczego. Jeżeli państwowe doradztwo rolnicze nie sprostą nowym wyzwaniom, wówczas niezaspokojone obszary potrzeb doradczych zastąpione zostaną doradztwem komercyjnym.

Intensyfikując produkcję i modernizując gospodarstwa ich właściciele będą musieli uwzględniać zwiększone wymagania w zakresie ochrony środowiska, dobrostanu zwierząt, produkcji zdrowej żywności.

Zmiany rozwojowe wspierane będą różnymi formami pomocy finansowej dla gospodarstw planowanymi w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego i Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich, a także środkami finansowymi z tytułu płatności obszarowych.

2.2. Usługi doradcze dla rolników w korzystaniu z różnych form pomocy w ramach WPR i funduszy strukturalnych

Po przystąpieniu do UE rolnicy będą mieli możliwość korzystania z różnych form pomocy finansowej przewidzianej w ramach WPR, PROW i Sektorowym Programie Operacyjnym:

- płatności obszarowych,
- dopłat z tytułu gospodarowania w niekorzystnych warunkach,
- pomocy finansowej w związku z zalesianiem gruntów rolnych,
- wsparcia dla gospodarstw niskotowarowych,
- dostosowania do wymagań jakościowych zgodnych z wymaganiami UE,
- pomocy dla grup producentów rolnych,
- programów rolno-środowiskowych,
- rent strukturalnych,
- dofinansowania inwestycji w gospodarstwach rolnych,
- pomocy dla młodych rolników,
- dofinansowania inwestycji w przypadku różnicowania działalności rolniczej i około rolniczej,
- innych form pomocy realizowanych za pośrednictwem (z udziałem) samorządu lokalnego.

Możliwość nie znaczy, że pomoc finansowa trafi do rolników bez podjęcia przez nich określonych starań i spełnienia wymagań właściwych dla danej formy pomocy. Z punktu widzenia przyszłych zadań dla doradztwa, istotne jest, że rolnicy będą potrzebowali pomocy w przygotowaniu wniosków i wymaganej dokumentacji. Przedstawione w tabeli 1 obliczenia sporządzone zostały przy założeniu, że około 3000 doradców z państwowych jednostek doradztwa rolniczego świadczyło będzie usługi doradcze z zakresu korzystania z instrumentów pomocy finansowej UE. Wymaga to jednak uprzedniego przygotowania w tym zakresie.

Zawarte w tabeli 1 liczby wskazują również skalę nowych zadań dla doradztwa rolniczego w latach 2004 - 2006, tylko w zakresie udzielania rolnikom pomocy w przygotowaniu wniosków i dokumentacji niezbędnej dla korzystania z wymienionych form pomocy.

Tabela 1

Szacowana liczba rolników, których wnioski mogą zostać sfinansowane
w ramach ustalonego budżetu na lata 2004 - 2006

Narzędzie wsparcia (działania w ramach SPO, PROW i płatności obszarowe)	Liczba wniosków możliwa do sfinansowania w latach 2004 - 2006	
	Ogółem	Na 1 doradcę
Dopłaty bezpośrednie	1,5 – 1,6 mln	ok. 300 (każdego roku)
ONW	9386427 ha	–
Renty strukturalne	55000	..*
Ułatwianie startu młodym rolnikom	7000	2,3
Programy rolno-środowiskowe w tym:	1200000 ha rol. ekologiczne 200000 ha	400 **
Zalesianie gruntów rolnych	47500 ha	–
Inwestycje w gospodarstwach rolnych	17000	5,7
Wsparcie dla gospodarstw niskotowarowych	126000	42
Różnicowanie działalności rolniczej i około rolniczej na obszarach wiejskich	3000	1
Wsparcie dostosowań do standardów wspólnotowych	70000	27
Grupy producentów rolnych	167	–

Źródło: Informacje MRiRW na koniec listopada 2003.

* - instytucje doradztwa rolniczego prowadziły będą prawdopodobnie działania informacyjne w tym zakresie, natomiast bezpośrednia pomoc doradcza w przygotowaniu planów zalesień realizowana będzie przez pracowników służb leśnych.

** - przyjmując, że przeciętna wielkość gospodarstwa uczestniczącego w programach rolno-środowiskowych wynosiła będzie około 10 ha, to na każdego z 250 dotychczas przeszkolonych z zakresu programów rolno-środowiskowych doradców przypadało będzie około 400 gospodarstw.

Pamiętać przy tym trzeba, że w latach 2004 - 2006 rolnicy będą trzykrotnie składali wnioski o płatności obszarowe i część z nich oczekiwała będzie pomocy więcej aniżeli jeden raz.

Należy również uwzględnić fakt, że na „rynku usług doradczych” dla rolników już obecnie funkcjonują firmy prywatne, które rozszerzą swoje komercyjne usługi doradcze. Powstaną też nowe firmy doradcze, a tempo ich powstawania i zakres świadczonych usług doradczych zależą będą od wielu czynników, z których istotne znaczenie będą miały:

- sprawność doradztwa państwowego;
- dostęp prywatnych firm doradczych do środków finansowych przeznaczonych na wspieranie doradztwa rolniczego i szkoleń zawodowych dla rolników w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego;
- ogólna kondycja finansowa gospodarstw rolnych.

Z udziałem doradców Ośrodków Doradztwa Rolniczego prowadzony będzie również Polski FADN (ustawa z dnia 29 listopada 2000 roku o zbieraniu i wykorzystaniu danych rachunkowych z gospodarstw rolnych). Szacuje się, że jeden doradca współpracował będzie z 5 gospodarstwami w zakresie zbierania danych dla potrzeb FADN.

2.3. Upowszechnianie i wdrażanie wymagań w zakresie ochrony środowiska przed zagrożeniami z produkcji rolniczej, higieny produkcji i wymagań jakościowych

Spełnienie wymagań z zakresu ochrony środowiska przed zagrożeniami z produkcji rolniczej zgodnie z normami obowiązującymi w krajach UE, a także wymagania w zakresie higieny produkcji i normy jakościowe dla produktów rolniczych będą warunkowały korzystanie z niektórych instrumentów wspierania gospodarstw (inwestycje w gospodarstwach rolnych, ułatwianie startu młodym rolnikom, wsparcie dla gospodarstw niskotowarowych, wsparcie dostosowania do standardów jakościowych UE).

Gospodarstwa, które nie będą korzystały z tych form pomocy zobowiązane będą również do dostosowywania się do nowych warunków w okresach określonych w regulacjach prawnych już istniejących lub/i wydanych do czasu i po akcesji.

Dyskutowane obecnie kierunki zmian Wspólnej Polityki Rolnej po 2006 roku zmierzają w kierunku zwiększenia uzależnienia dopłat bezpośrednich dla gospodarstw rolnych od spełniania warunków ochrony środowiska przed zagrożeniami wynikającymi z produkcji rolniczej [2003, www.minrol.gov.pl/FAPA]

Ten kierunek zmian będzie obligował doradztwo rolnicze do podejmowania działań informacyjnych, edukacyjnych i doradczych mających na celu ułatwienie dostosowywania gospodarstw do obowiązujących wymagań.

Nowe kierunki działania będą zajmowały większość czasu pracy doradców. Instytucje doradcze zmienią prawdopodobnie zakres działalności, gdyż nowe zagadnienia staną się niezbędnymi w pracy doradczej. Nowe zadania doradztwa rolniczego nie powinny być realizowane kosztem zaniechania dotychczasowej działalności instytucji doradczych w sferze informacji, edukacji, upowszechniania innowacji rolniczych i bezpośredniego doradztwa dla rolników, a także realizowanych już obecnie kierunków działalności na rzecz wspierania rozwoju społeczności wiejskich.

Może się jednak okazać, że ograniczone zasoby kadrowe państwowych jednostek doradztwa rolniczego nie pozwolą na podjęcie nowych zadań bez ograniczenia dotychczas realizowanych kierunków działalności. Bez zwiększenia zatrudnienia w WODR z sytuacją taką należy się liczyć, zwłaszcza w pierwszym roku (lub pierwszych latach) członkostwa w Unii Europejskiej

Drugim czynnikiem ograniczającym możliwości realizacji oczekiwań wobec państwowego doradztwa rolniczego może okazać się ich trudna sytuacja finansowa.

Po wstąpieniu do Unii Europejskiej instytucje doradcze (państwowe i prywatne) będą mogły korzystać ze wsparcia finansowego w ramach dwóch Działań zaplanowanych w SOP, a mianowicie „Szkolenia” i „Wsparcie doradztwa rolniczego”.

3. Zatrudnienie w państwowych jednostkach doradztwa rolniczego

W końcu kwietnia 2003 roku w WODR, ODR i RCDRRiOW zatrudnionych było 5315 osób. Najliczniejszą grupę - 4040 osób - stanowili doradcy terenowi i specjaliści zakładowi. Stosunkowo duża liczba kadry kierowniczej (322 osoby) obejmuje kadrę kierowniczą różnych szczebli, w tym także część ośrodków doradztwa rolniczego zaliczyła do tej grupy, w przesłanych ankietach, kierowników Powiatowych Zespołów Doradztwa, którzy oprócz wykonywania zadań kierowniczych realizują zadania edukacyjne, upowszechnieniowe i świadczą usługi doradcze rolnikom.

Tabela 2

Zatrudnienie w doradztwie rolniczym (WODR i RCDRRiOW)
- stan na 30 kwietnia 2003 roku

Kadra kierownicza	Specjaliści zakładowi	Doradcy terenowi	Razem 1+2+3	Pozostali	Ogółem
1	2	3	4	5	6
322	1048	2992	4362	953	5315
	4040				

Źródło: [Pabich, Odrobińska 2003].

Tabela 3

Wykształcenie i płeć specjalistów zakładowych i doradców terenowych

Płeć	Liczba osób z wykształceniem		Ogółem
	średnim	wyższym	
kobiety	771	1501	2272
mężczyźni	443	1325	1768
Ogółem	1214	2826	4040

Źródło: Jak tabela 2.

Tabela 4

Wykształcenie i płeć specjalistów zakładowych i doradców terenowych - w %

Płeć	Liczba osób z wykształceniem		Ogółem
	średnim	wyższym	
kobiety	19	37	56
mężczyźni	11	33	44
Ogółem	30	70	100

Źródło: Jak tabela 2.

Dane liczbowe zamieszczone w tabeli 3 i 4 wskazują, że 70% doradców i specjalistów zakładowych posiada wyższe wykształcenie (w tym: 66% kobiet i 75% mężczyzn). W ostatnich latach odsetek doradców z wyższym wykształceniem nieznacznie się zwiększył [Pabich 1998].

Tabela 5

Specjaliści i doradcy jednostek doradczych (WODR i RCDRRiOW)
wg. specjalności i wykształcenia (liczba osób)

Specjalności	Specjaliści zakładowi (z)		Doradcy terenowi (t)		Specjaliści i doradcy		Ogółem
	Wykształcenie				w tym:		
	wyższe	średnie	wyższe	średnie	Z *	T **	
ogólnorolna (doradztwo rolnicze, technologiczne, produkcja rolna)	11	1	793	452	12	1245	1257
produkcja roślinna (agrotechnika)	105	7	230	122	112	352	464
zboża i rzepak	6	-	-	-	6	-	6
rośliny okopowe i pastewne	5	-	-	-	5	-	5
ogrodnictwo i pszczelnictwo (warzywnictwo)	43	1	39	5	44	44	88
produkcja zwierzęca	83	4	168	82	87	250	337
bydło	8	2	5	2	10	7	17
trzoda chlewna	12	1	4	-	13	4	17
mechanizacja i budownictwo	30	5	3	1	35	4	39
ekologia i ochrona środowiska	33	3	34	16	36	50	86
analizy chemiczne (laboratorium)	10	3	-	-	13	-	13
doświadczalnictwo terenowe	9	-	9	3	9	12	21
rozwój obszarów wiejskich (przedsiębiorczość, przekształcenia)	50	5	130	86	55	216	271
grupy producenckie (zespołowe działanie, organizacja rynku rolnego)	13	2	-	-	15	-	15
agroturystyka i aktywizacja obszarów wiejskich	8	-	4	3	8	7	15
wiejskie gospodarstwo domowe, doradztwo socjalno-bytowe wsi, produkcja ekologiczna i agroturystyka)	45	17	131	244	62	375	437
ekonomika i organizacja gospodarstw	180	7	207	38	187	245	432
rachunkowość rolna	14	1	24	8	15	32	47
marketing i informacja rolnicza	5	1	8	3	6	11	17
analizy i prognozy ekonomiczne	7	-	-	-	7	-	7

Specjalności	Specjaliści zakładowi (z)		Doradcy terenowi (t)		Specjaliści i doradcy		Ogółem
	Wykształcenie				w tym:		
	wyższe	średnie	wyższe	średnie	Z *	T **	
kredytowanie rolnictwa	5	2	-	-	7	-	7
informacja rynkowa	6	2	-	-	8	-	8
integracja z UE (informacja i programy przedakcesyjne)	80	1	66	16	81	82	163
wspólna polityka rolna	6	-	4	2	6	6	12
oświata i doskonalenie zawodowe	55	9	22	3	64	25	89
metodyka doradztwa	15	-	3	-	15	3	18
informacja (promocja) i wydawnictwa	49	37	13	-	86	13	99
informatyka (obsługa sieci komputerowych)	11	2	-	-	13	-	13
przetwórstwo spożywcze	3	-	-	-	3	-	3
pozostali	19	9	3	6	28	9	37
Ogółem	926	122	1900	1092	1048	2992	4040
	1048		2992		4040		

Źródło: Jak tabela 2.

* - „Z” – specjaliści zakładowi.

** - „T” – doradcy terenowi.

Wyróżnione w tabeli 5 specjalności wśród doradców terenowych i specjalistów zakładowych określone zostały przez ankietowane Ośrodki Doradztwa Rolniczego i Regionalne Centra Doradztwa. Wynika z nich, że najliczniejszą grupę (1245 doradców i 12 specjalistów zakładowych) stanowili doradcy ogólnorolni - przygotowani do szerokiego zakresu współpracy z rolnikami, chociaż nie zawsze w zakresie wystarczająco szczegółowym aby świadczyć specjalistyczne usługi doradcze właścicielom gospodarstw specjalistycznych. Oprócz nich na doradztwo w zakresie technologii produkcji rolniczej ukierunkowanych było 1092 doradców i specjalistów zakładowych, z czego na doradztwo z zakresu produkcji zwierzęcej 371 osób, budownictwo i mechanizację 39 osób (głównie specjalistów zakładowych) oraz produkcję roślinną lub poszczególne gałęzie produkcji roślinnej 683 doradców terenowych i specjalistów zakładowych. Łącznie doradców i specjalistów ogólnorolnych oraz specjalizujących się w różnych kierunkach produkcji rolniczej zatrudnionych było 2350 osób, tj. 58% wszystkich zatrudnionych specjalistów zakładowych i doradców terenowych.

Drugą - pod względem liczebności - grupę specjalistów (12,8%) stanowili doradcy i specjaliści zakładowi specjalizujący się w problematyce ekonomiki i organizacji gospodarstw rolnych oraz związanymi z tymi zagadnieniami analizami i informacją rynkową (288 doradców terenowych i 230 specjalistów zakładowych).

Dla 452 doradców i specjalistów zakładowych (11,2% całej populacji) kierunkiem specjalności była problematyka doradztwa socjalno-bytowego, agroturystyki, wiejskiego gospodarstwa domowego. Ta grupa doradców w sposób bezpośredni i pośredni uczestniczy również w inicjowaniu i wspieraniu rozwoju różnych form aktywności pozarolniczej i rolniczej rolników i członków ich rodzin.

Kolejna, liczna grupa specjalistów i doradców terenowych (271 osób) ukierunkowana była na usługi doradcze w zakresie wspierania przedsiębiorczości wśród rolników i mieszkańców wsi.

Wspieraniem grup producentów zajmuje się 15 specjalistów zakładowych.

W problematyce integracji z UE oraz Wspólnej Polityki Rolnej specjalizowało się 87 specjalistów zakładowych i 88 doradców terenowych.

Z przeprowadzonej analizy nie wynika wprost, ale w rzeczywistości większość doradców i specjalistów terenowych, którzy znaleźli się wśród doradców ogólnorolnych oraz doradców z zakresu różnych kierunków produkcji rolniczej posiada znaczną wiedzę z różnych dziedzin dostosowywania gospodarstw rolnych do integracji z Unią Europejską. Do tych doradców powinna być skierowana bogatsza oferta szkoleniowa w zakresie wiedzy i kształtowania umiejętności udzielania rolnikom pomocy w korzystaniu z różnych instrumentów pomocy po akcesji z Unią Europejską, niezależnie od systematycznego podwyższania kwalifikacji w zakresie postępu w technologiach wybranych kierunków produkcji rolniczej. Generalnie zmiany jakie w ostatnich latach następują w „specjalizacji zawodowej” doradców i specjalistów zakładowych pracujących w Ośrodkach Doradztwa Rolniczego zmierzają w kierunku przygotowywania się do realizacji zakresu zadań instytucji doradztwa rolniczego po akcesji do UE [Pabich 1998], [Pabich, Odrobińska 2003].

4. Przygotowanie kadr doradczych do realizacji nowych zadań

4.1. Organizacja wewnętrzna jednostek doradztwa rolniczego

Przygotowanie jednostek doradczych i zatrudnionych w nich kadr do realizacji nowych zadań powinno uwzględniać posiadane zasoby kadrowe i ich wewnętrzną organizację. Podstawową jednostką organizacyjną w strukturze WODR/ODR/RCDRRiOW są zespoły doradców na szczeblu powiatu. One też posiadają najczęstszy bezpośredni kontakt z odbiorcami usług doradczych i stanowią najtrwalszy element w zmieniających się strukturach organizacyjnych jednostek doradztwa rolniczego. Zasadne zatem wydaje się umacnianie tych zespołów między innymi poprzez taką organizację podwyższania kwalifikacji zawodowych kadr doradczych ażeby zespół doradców na szczeblu powiatu był przygotowany do rozwiązywania jak największej ilości problemów doradczych, bez potrzeby korzystania z pomocy specjalistów zakładowych. Osiągnięcie w skali powszechnej takiego stanu będzie miało wpływ na efektywność pracy instytucji

doradczej, polepszenie jej wizerunku w środowisku odbiorców i większą satysfakcję z wykonywanej pracy pracowników zespołów powiatowych.

Planując organizację podwyższania kwalifikacji zawodowych kadr doradczych należy zatem, wszędzie gdzie jest to możliwe, dążyć do stworzenia możliwości udziału doradców z zespołów powiatowych w spotkaniach informacyjnych i szkoleniach na szczeblu kraju lub województwa, zakładając, że będą one realizowane przez najlepszych specjalistów z danej dziedziny. W sytuacji, gdy z różnych powodów jest to niemożliwe, w szkoleniach na szczeblu kraju powinni uczestniczyć najlepsi specjaliści z instytucji doradczej (lub po jednej osobie z zespołów powiatowych), którzy potrafią następnie najlepiej przekazać zdobytą wiedzę, umiejętności i informacje z danej dziedziny pozostałym doradcom. Wewnętrzną organizację jednostek państwowego doradztwa rolniczego przedstawiają dane zawarte w tabeli 6.

Tabela 6

Jednostki organizacyjne doradztwa rolniczego

Lp.	Ośrodki Doradztwa		Zespoły doradcze na szczeblu powiatu	Oddziały Zamiejscowe
1.	WODR	Świdnica	18	2
2.	ODR	Minikowo	8	-
3.	ODR	Zarzeczewo	5	-
4.	WODR	Końskowola	22	4
5.	ODR	Lubniewice	5	-
6.	ODR	Kalsk	6	-
7.	WODR	Bratoszewice	18	3
8.	WODR	Kamiowice	15	2
9.	WODR	Warszawa	17	4
10.	ODR	Łosiów	11	-
11.	WODR	Boguchwała	21	-
12.	WODR	Szepietowo	14	-
13.	WODR	Gdańsk	13	1
14.	ODR	Bielsko - Biała	3	-
15.	ODR	Mikołów	10	-
16.	WODR	Modliszewice	14	1
17.	WODR	Olsztyn	15	1
18.	WODR	Poznań	33	5
19.	WODR	Koszalin	10	-
RAZEM			258	23

Lp.	Ośrodki Doradztwa		Zespoły doradcze na szczeblu powiatu	Oddziały Zamiejscowe
20.	RCDRRiOW	Wrocław	8	-
21.	RCDRRiOW	Barzkowice	10	-
22.	RCDRRiOW	Stare Pole	6	-
23.	RCDRRiOW	Poświętne	6	-
24.	RCDRRiOW	Przysiek	7	-
25.	RCDRRiOW	Radom	4	-
26.	RCDRRiOW	Częstochowa	5	-
27.	KCDRRiOW	Brwinów		
28.	KCDRRiOW	O/Poznań		1
29.	KCDRRiOW	O/Kraków		1
RAZEM			46	2
OGÓŁEM			304	25

Źródło: Dane MRiRW, analiza listopad 2002 roku.

4.2. Założenia do planu szkolenia kadr doradczych

Ze względu specyfikę Działań (instrumentów pomocy finansowej) w ramach SOP i PROW, możliwość łącznego korzystania ze środków pochodzących z różnych działań przez jednego beneficjenta, podobieństwo kryteriów celów oraz spodziewane podobieństwo kryteriów formalnych dla niektórych działań, a także uwzględniając ograniczone zasoby kadrowe i finansowe jednostek doradczych, proponuje się pogrupowanie treści szkoleniowych w sposób następujący

Tabela 7

Propozycja organizacji podwyższania kwalifikacji zawodowych doradców

Instrument wsparcia UE	Potrzeby szkoleniowe
Płatności bezpośrednie Dopłaty ONW	około 10 doradców z każdego zespołu doradczego na szczeblu powiatu potrzebuje przeszkolenia z tego zakresu
Wsparcie gospodarstw niskotowarowych; Inwestycje w gospodarstwach rolnych; Ułatwianie startu młodym rolnikom; Renty strukturalne.	3 doradców z każdego zespołu doradczego na szczeblu powiatu potrzebuje przeszkolenia z tego zakresu
Różnicowanie działalności rolniczej i około rolniczej na obszarach wiejskich; Zalesianie gruntów rolnych	1 doradca z każdego zespołu doradczego na szczeblu powiatu potrzebuje przeszkolenia z tego zakresu
Wsparcie dla grup producentów rolnych	2 doradców z każdej jednostki doradczej będzie potrzebować szkolenia z tego zakresu
Programy rolno-środowiskowe	250 doradców i 50 pracowników ARIiMR zostało już przeszkolonych z tego zakresu
Wsparcie dostosowań do standardów jakościowych UE	2 doradców z każdego zespołu doradczego na szczeblu powiatu będzie potrzebować szkolenia z tego zakresu

Generalnie zakłada się, że wszyscy doradcy powiatowych zespołów doradczych (przeciętnie 8-10 pracowników) przeszkoleni będą z zakresu płatności bezpośrednich oraz dopłat z tytułu ONW a oprócz tego spośród tych samych doradców:

- a) **trzy osoby** z każdego zespołu powiatowego powinny dodatkowo zostać przygotowane z zakresu: wsparcie gospodarstw niskotowarowych, inwestycje w gospodarstwach rolnych, ułatwianie startu młodym rolnikom, renty strukturalne.
- b) **jedna osoba** z każdego zespołu powiatowego powinna być przygotowana dodatkowo z zakresu: różnicowanie działalności rolniczej i około rolniczej na obszarach wiejskich oraz zalesianie gruntów rolnych.
- c) **dwie osoby** z każdego zespołu powiatowego powinny być dodatkowo przeszkolone z zakresu wspierania osiągania standardów jakościowych UE.

Tabela 8

Ilościowy zakres potrzeb szkoleniowych

Instrument wsparcia UE	Liczba uczestników szkoleń	Liczba grup szkoleniowych	Czas szkolenia (dni)	Razem dni szkoleń
Płatności bezpośrednie / obszary ONW	3092	152	1	152
Wsparcie gospodarstw niskotowarowych; Inwestycje w gospodarstwach rolnych; Ułatwianie startu młodym rolnikom; Renty strukturalne.	964	45	4	180
Różnicowanie działalności rolniczej i około rolniczej na obszarach wiejskich; Zalesianie gruntów rolnych	356	15	2	30
Wspieranie grup producentów rolnych	58 **	3	1	3
Programy rolno-środowiskowe	300*	6*	20*	120*
Wspieranie osiągania standardów jakościowych UE	660	30	2	60
Razem	5180*	235*	x	425*

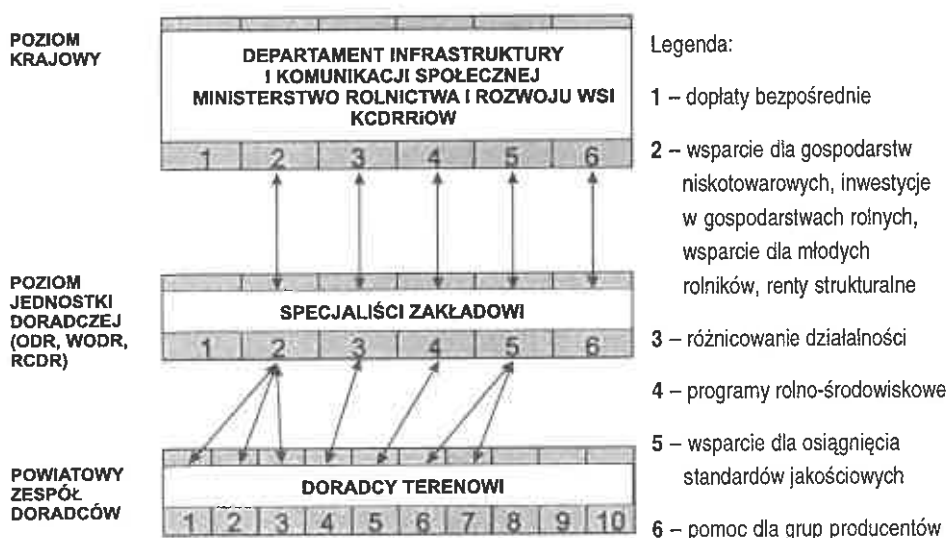
*- 250 doradców ODR/RCDRRiOW i 50 pracowników ARiMR z zakresu programów rolno-środowiskowych zostało już przeszkolonych.

** - ze względu na mniejsze potrzeby planowane jest przeszkolenie po 2 osoby z każdej samodzielnej jednostki doradczej.

Inny, maksymalnie oszczędny, sposób przygotowania doradców do nowych zadań to przygotowanie trenerów szkoleniowców z wymienionych pięciu dziedzin, po dwie osoby z każdej samodzielnej jednostki doradczej. Trenerzy, szkoleniowcy przeszkoliliby następnie pozostałych doradców i specjalistów. Schemat organizacji szkolenia z wykorzystaniem trenerów szkoleniowców przedstawia schemat 1.

Schemat 1

Organizacja ustawicznego doskonalenia zawodowego doradców

Oprócz szkoleń przygotowujących do realizacji nowych zadań, które powinny zostać przeprowadzone przed uruchomieniem instrumentów pomocy finansowej wynikających z akcesji do UE, potrzebne będzie systematyczne uzupełnianie i podwyższanie kwalifikacji zawodowych w trakcie realizacji nowych zadań, wynikające ze zmian jakie będą następowały, szczególnie w pierwszych latach członkostwa w UE. Schemat 1 przedstawia w formie graficznej propozycję ustawicznego doskonalenia zawodowego doradców.

Organizacja ustawicznego doskonalenia zawodowego doradców powinna być (może być) powiązana z systemem przepływu informacji [Cetner 2003]. Istotą tego związku byłoby zaangażowanie zespołu specjalistów zakładowych w obsługę systemu przepływu informacji i równocześnie ustawicznego doskonalenia zawodowego doradców. Specjaliści, z odpowiednim przygotowaniem merytorycznym z zakresu poszczególnych instrumentów wspierania rolników w ramach WPR, PROW i SPO, byłiby odpowiedzialni na poziomie WODR/RCDRRiOW za sprawny przekaz informacji i równocześnie doskonalenie zawodowe doradców na terenie województwa, każdy w zakresie określonej specjalności.

4.3. Współpraca jednostek doradczych z innymi instytucjami

W trakcie wdrażania nowych instrumentów finansowych następują zmiany zasad, zmiany warunków finansowania, interpretacje dla szczególnych przypadków itp. Wszelkie informacje z tego zakresu powinny jak najszybciej docierać do beneficjentów i doradców wspierających beneficjentów w pozyskiwaniu środków.

Z drugiej strony - po stronie beneficjentów występują sytuacje wymagające rozstrzygnięć przez powołane do tego celu instytucje (zespoły interpretacyjne w ramach upoważnionych instytucji). Sytuacje takie wymagają sprawnego systemu przepływu informacji, który ułatwi i przyspieszy rozwiązywanie problemów powstających w trakcie współpracy doradców z rolnikami przy wdrażaniu różnych form pomocy finansowej. Na potrzebę zbudowania sprawnego systemu przepływu informacji wskazują też doświadczenia z wdrażania przedakcesyjnego programu SAPARD.

Do przekazu informacji - w zależności od ich treści - byłyby stosowane: [Cetner 2003]

- internet - strona internetowa KCDRRiOW ogólnie dostępna,
- intranet - strona internetowa z kodowanym dostępem,
- poczta elektroniczna,
- tradycyjne środki łączności.

LITERATURA

1. Cetner G. (2003): System przepływu informacji rolniczej i doradczej (SPIRID). Zagadnienia Doradztwa Rolniczego nr 4/2003.
2. Pabich A. (1998): Zatrudnienie w Ośrodkach Doradztwa Rolniczego. Zagadnienia Doradztwa Rolniczego nr 3/1998, s. 134-138.
3. Pabich A., Odrobińska B. (2003): Stan zatrudnienia w doradztwie rolniczym w 2003 roku. Zagadnienia Doradztwa Rolniczego nr 3/2003, s. 148-154.
4. Wiatrak. A. P. (2003): Kierunki pomocy w rozwoju działań przedsiębiorczych w środowisku wiejskim. Zagadnienia Doradztwa Rolniczego nr 4/2003.
5. Projekt bliźniaczy PHARE PL/IB/2001/AG/02 - „Krajowy System Doradztwa Rolniczego”.
6. www.minrol.gov.pl (grudzień 2003): Sektorowy Program Operacyjny „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich.
7. www.minrol.gov.pl (grudzień 2003): Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich.
8. www.minrol.gov.pl /FAPA(2003) „Potencjalne preferencje Polski, co do kierunku reform WPR”. Opracowanie Sekcji Analiz Ekonomicznych Polityki Rolnej (SAEPR).

EDWARD MATUSZAK

**PRZYGOTOWANIE KADR DORADCZYCH DO NOWYCH ZADAŃ
PO AKCESJI Z UE**

STRESZCZENIE

W artykule przedstawiono nowe zadania dla doradztwa rolniczego po akcesji Polski do Unii Europejskiej, szczególnie zadania wynikające z potrzeby udzielania rolnikom pomocy w korzystaniu z dostępnych po akcesji do UE instrumentów pomocy finansowej zaplanowanych w ramach WPR, PROW, SPO. Przedstawiono także obecne zatrudnienie w państwowych jednostkach doradztwa rolniczego z uwzględnieniem postępującej specjalizacji zawodowej doradców w kierunku dostosowania do nowego zakresu usług doradczych po akcesji. W kontekście nowych zadań dla doradztwa rolniczego przedstawiono propozycję przygotowania kadr doradczych do świadczenia usług doradczych rolnikom ze szczególnym uwzględnieniem pomocy rolnikom w korzystaniu z instrumentów pomocy finansowej dostępnej dla rolników po akcesji do UE.

EDWARD MATUSZAK

ADVISORY MANAGERS PREPARING FOR NEW TASKS AFTER EU ACCESSION

SUMMARY

The article presents new tasks for the Agricultural Advisory Centers after Poland become a member of European Union. The focus will be on activities concerning CAP, RDP, SOP funds and programs that are to help the farmers to get financial support.

The Agricultural Advisory Centers employment was also presented with an emphasis on professional qualifications that are being gained in order to meet demand in advisory field after accession.

There is also proposal to perform professional training for agricultural advisors in context of preparing them for a new advisory task after accession. These trainings cover particularly activities concerning financial support for farmers after accession to EC.